

III 6007

OSABESKI PRIMERAK

**EKONOMSKI FAKULTET
UNIVERZITETA U KRAGUJEVCU**

**Prof. Dr Miroslav Đorđević
Prof. Dr Saša Obradović**

**TEORIJSKO METODOLOŠKE OSNOVE
RASTA I RAZVOJA**

26/11

Kragujevac, 2011.

Recenzenti:

Prof. dr Slobodan Cvetanović, Ekonomski fakultet Univerziteta u Nišu

Prof. dr Zoran Arandžević, Ekonomski fakultet Univerziteta u Nišu

Prof. dr Milica Vujičić, Državni Univerzitet u Novom Pazaru

Izdavač: Ekonomski fakultet Univerziteta u Kragujevcu

Za izdavača:

Prof. dr Slobodan Malinić, dekan

Odlukom Katedre za opštu ekonomiju i privredni razvoj od 22.12.2010. godine i Nastavno - naučnog veća Ekonomskog fakulteta u Kragujevcu od 30.12.2010. godine, odobreno je izdavanje ove monografije.

ISBN: 978-86-6091-015-0

Štampa: Interprint

Tiraž: 200

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne može biti reprodukovano, snimljen ili emitovan na bilo koji način: elektronski, mehanički, fotokopiranjem ili drugim vidom, bez pisane dozvole oba autora.

PREDGOVOR

Autori ove naučne monografije, trudili su se da opširnu temu obrade i sistematizuju na način, koji je pristupačan ne samo stručnoj, već i široj javnosti. Težina problema koji se u knjizi obrađuju, gotovo sigurno nameće mnogo pristupa i mogućnosti za dalja istraživanja i proučavanja. Ova problematika je širokog spektra, pri čemu sadrži teme koje su i danas nedovoljno poznate. Interdisciplinarnost teme nameće konsultovanje mnogih oblasti društvenih nauka. Zbog toga, je za poznavaoce ove oblasti lako da shvate, koliki je trud uložen u izradi ove monografije, posebno kada se ima u vidu da do sada nije napisano ništa slično, a da je dostupno za razumevanje ne samo ekonomistima, već i drugim ljudima, koje interesuje ova problematika.

Autori su u obradi naučno stručnog materijala analizirali relevantnu domaću i inostranu literaturu, uz prikupljanje stručnih i naučnih podataka iz različitih izvora. Namjera autora jeste da se objasne početne teorijske i metodološke osnove rasta i razvoja, kao i da se prikažu osnovni analitičko-deskriptivni instrumenti, koji se koriste u razmatranju važnih ekonomskih pitanja. Tekst je razvijen na način da se koriste primeri i ilustracije iz međunarodne prakse. Naravno, da je uvek moguće različito viđenje iste materije, ali ova monografija predstavlja polazni set ideja, stavova, mišljenja i koncepcija koji se mogu koristiti u daljem istraživanju. Na drugoj strani, nije moguće obuhvatiti samo u jednom delu, kompletnu materiju ove predmetne problematike, s obzirom na mogućnosti koje pruža tema istraživanja. Upravo iz tih razloga, u tekstu je izložena elementarna osnova rasta i razvoja neophodna za razumevanje i rešavanje problema u ovoj oblasti. Po važnosti pitanja koje obrađuje, monografija posvećena teorijsko metodološkim osnovama rasta i razvoja predstavlja jedan od onih poduhvata za kojima se osećala potreba, tako da će verovatno postati osnova za buduća iščitavanja i dalja istraživanja.

Autori

Januara, 2011. godine

TEORIJSKO METODOLOŠKE OSNOVE RASTA I RAZVOJA

Sadržaj

1. EKONOMSKI RAST I RAZVOJ KAO PODRUČJE EKONOMSKE NAUKE

1.1 Ekonomski razvoj kao akademska disciplina	1
1.2 Definisanje ekonomskog razvoja	8
1.2.a Ciljevi razvoja	11
1.2.b Održivi i humani razvoj	13
1.2.c Grupisanje zemalja po nivou razvijenosti	17
1.3 Makroekonomski agregati	20
1.3.a Razlike između BDP i BNP	21
1.3.b Dekompozicija outputa	26
1.3.c Nominalni versus realni output	34
1.4 Ekonomski rast kao uslov progressa	40
1.4.a Stope rasta makroekonomskih agregata	47
1.4.b Karakteristike ekonomija sa održivim ekonomskim rastom	55
1.4.c Komponente ekonomskog rasta	59
1.4.d Ograničenja per capita outputa kao mere razvoja	66
1.5 Parametri razvoja	75
Rezime	86
Pitanja	87
Ključne reči	87
Literatura	88

2. NERAZVIJENOST I DISTRIBUCIJA OUTPUTA

2.1 Opšte karakteristike nerazvijenosti	92
2.1.a Ograničenja rasta i kvalitativne karakteristike razvoja	103
2.1.b Razlozi stagnacije ekonomskog razvoja	108
2.1.c Razvojni gep	112
2.1.d Dimenzije razvojnog gepa	116
2.1.e Zamka siromaštva	128
2.2 Distribucija outputa i parametri (ne)jednakosti raspodele	133
2.2.a Distribucija dohotka po veličini	136
2.2.b Lorencova kriva i Gini koeficijent	139
2.2.c Funkcionalna distribucija dohotka	144

2.2.d Levisov model redistribucije	146
Rezime	150
Pitanja	151
Ključne reči	151
Literatura	152

3. TRADICIONALNE (EGZOGENE) I SAVREMENE (ENDOGENE) TEORIJE RASTA I RAZVOJA

1. Pokušaj razvrstavanja teorija rasta i razvoja	157
2. Tradicionalne teorije ekonomskog razvoja	160
2.1. Roštouve etape rasta	160
2.2. Teorije strukturnih promena	161
2.2.1. Luisova teorija razvoja	162
2.2.2. Strukturne promene i model razvoja Holisa Čenerija	164
2.3. Teorije zavisnosti (dependencije)	166
2.4. Neoklasična kontrarevolucija	168
3. Savremene (endogene) teorije privrednog razvoja	170
Rezime	175
Pitanja	177
Ključne reči	177
Literatura	178

4. FAKTORI PRIVREDNOG RASTA

1. Pokušaj klasifikacije najznačajnijih faktora	181
2. Ljudski resursi kao faktor ekonomskog razvoja	185
3. Značaj prirodnih resursa kao faktora ekonomskog razvoja	187
4. Proizvodna sredstva i infrastruktura	189
5. Tehnološke promene	191
Rezime	203
Pitanja	208
Ključne reči	208
Literatura	209

5. MODELI PRIVREDNOG RASTA

1. Pojam i osnovni elementi modela privrednog rasta	211
2. Kejnsovski modeli privrednog rasta.....	213
2.1. Harod-Domarov model rasta	213
3. Neoklasični modeli privrednog rasta.....	216
3.1. Neoklasični model Roberta Soloua.....	217
3.2. Grafička ilustracija modela rasta Roberta Soloua.....	220
4. Endogeni modeli privrednog rasta.....	231
4.1. AK model privrednog rasta.....	232
Rezime.....	234
Pitanja.....	235
Ključne reči	235
Literatura	236

1. EKONOMSKI RAST I RAZVOJ KAO PODRUČJA EKONOMSKE NAUKE

1.1 Ekonomski razvoj kao akademska disciplina

Studije ekonomskog razvoja kao poseban predmet su relativno skorijeg datuma. U prošlosti je (pre nekoliko decenija) ovaj predmet bio veoma redak na dodiplomskim studijama, dok se danas ne može zamisliti ni jedan ekonomski fakultet u svetu bez postojanja ovog predmeta kako na dodiplomskim studijama, tako i na postdiplomskim. U savremenoj literaturi postoji zaista mnoštvo tekstova, knjiga i studija slučajeva koje se bave ovom problematikom. Zabrinutost oko stanja siromašnih zemalja i naroda uglavnom je pod jurisdikcijom međunarodnih organizacija poput Svetske banke (World Bank), regionalnih razvojnih banaka, (npr. Evropske banke za rekonstrukciju i razvoj (EBRD)), agencija Ujedinjenih nacija (UNDP), itd. Gotovo da ne postoji nijedna zemlja na Svetu koja u sastavu vlade nema agenciju ili ministarstvo koje se bavi pitanjima ekonomskog rasta i razvoja. Centralno pitanje sa kojim se suočavaju sve ekonomije sveta jeste, kako alocirati resurse između alternativnih upotreba u uslovima globalne konkurencije¹. Pre drugog svetskog rata, većina siromašnih zemalja sveta bila je u okviru kolonijalnog režima velikih sila, a pitanja društvenog i ekonomskog razvoja bila su potisnuta. Pažnja ondašnjih ekonomista razvijenih zemalja bila je usmerena na probleme nedovoljne zaposlenosti, inflacije i depresije. Danas je situacija dosta drugačija, pre svega zbog spoznaje međuzavisnosti uticaja društvenih i ekonomskih događaja u savremenom svetu. Ne postoji ekonomska akcija jedne, posebno visokorazvijene zemlje, koja svoj odraz nema na događaje u drugim zemljama, kako u okruženju, tako i globalno.

Ovakvom razvoju događaja sigurno je doprineo obnovljeni interes ekonomista za pitanja rasta i razvoja nakon velike ekonomske krize, tokom tridesetih godina prošloga veka. Siromašne zemlje su takođe, posebno zainteresovane za izlazak iz zaostalosti i velikih pratećih problema koji istu prate. Prirodna je želja svih nacija sveta da ubrzaju ekonomski razvoj, iako je apsolutni broj siromašnih ljudi u stalnom porastu. U prošlosti je politička, ideološka i blokovska podeljenost bila osnova zainteresovanosti moćnih zemalja za probleme siromašnih zemalja. Danas je proces globalizacije, spona koja povezuje rastući

¹ Obradović S. (2009) The Role of the State in Development Planning and Prevention of Crisis, *Lex ET Scientia International Journal No. XVI Vol. 2*, str. 312.

Literatura

1. Babić, M. Makroekonomski modeli, Narodne novine, Zagreb, 1991
2. Barro, R. Sala-i-Martin, X. Economic Growth, The MIT Press, 2004.
3. Baumol, J., Blinder, A. Economics: principles and policy, The Dryden Press, 1997.
4. Begg, D., Fischer, S., Dornbusch, R. Economics, London, 1994.
5. Cvetanović, S. Teorija i politika privrednog razvoja, Niš, 1999.
6. Cvetanović S., Teorija privrednog razvoja, Niš 2004.
7. Đerić, B. Teorija i politika privrednog razvoja, Svremena administracija, Beograd, 1997.
8. Domar, E. Essays in Theory of Economic Growth, 1947.
9. Dragutinović, D., Filipović, M., Cvetanović, S. Teorija privrednog rasta i razvoja, Ekonomski fakultet, Beograd, 2005.
10. Ekonomska i poslovna enciklopedija, I tom, Savremena administracija, Beograd, 1994.
11. Harod, R. Towards a Dynamic Economics, Macmillan, London, 1948.
12. Harrison, B. Economics, Longman, London, 1995.
13. Kasalica, M. Makroprivredna optimizacija, Ekonomski fakultet, Podgorica, 1998.
14. Labus, M. Osnovi ekonomije, Jugoslovenska knjiga, Beograd, 1997.
15. Lewis, A. The Theory of Economic Growth, Allen & Unwin, London, 1963.
16. Madžar, Lj. Optimizacija u teoriji proizvodnje i privrednog rasta, Beograd, 1976.
17. Madžar Lj., Rosić I., Đorđević M., Teorija privrednog razvoja, Komino trade, Kraljevo, 1997.
18. Madžar, Lj. Teorija proizvodnje i privrednog rasta, I tom, Savezni sekretarijat za razvoj i nauku, Beograd, 2002.
19. Madžar, Lj. Teorija proizvodnje i privrednog rasta, II tom, Savezni sekretarijat za razvoj i nauku, Beograd, 2003.
20. Mankiw, G. Macroeconomics, Worth Publishers, 1992.
21. Marsenić, D. Ekonomika Jugoslavije, Ekonomski fakultet, Beograd, 1996.
22. Samuelson, P., Nordhaus, W. Ekonomija, 14. izdanje, Mate, Zagreb, 1994.
23. Solow, R. Growth Theory, Clarendon Press, Oxford, 1970.
24. Rosić, I. Madžar, Lj. Đorđević, M. Sistemski pristup privrednom razvoju, Kragujevac, 1998.

CIP - Каталогизacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

330.34(075.8)

ЂОРЂЕВИЋ, Мирослав, 1953 -

Teorijsko metodološke osnove rasta
i razvoja / Miroslav Đorđević, Saša Obradović
- Kragujevac : Ekonomski fakultet, 2011
(Kragujevac : Interprint). - VI, 236 str. :
graf. prikazi, tabele ; 25 cm

Tiraž 200. - Napomene i bibliografske
reference uz tekst. - Bibliografija uz
svako poglavlje.

ISBN 978-86-6091-015-0

COBISS.SR-ID 181551884